BY-NC-ND

ISSN 2029-2236 (print)
ISSN 2029-2244 (online)
SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS
SOCIETAL STUDIES
2018, 10(2), p. 299–312.

TARPKULTŪRINIO MOKYMOSI VEIKSNIAI: STUDENTŲ PATIRTYS

Valdonė Indrašienė

Mykolo Romerio universiteto
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20,
LT-08303 Vilnius, Lietuva
Elektroninis paštas: v.indrasiene@mruni.eu

Vaida Jurgilė

Mykolo Romerio universiteto
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20,
LT-08303 Vilnius, Lietuva
Elektroninis paštas: vaida.jurgile@vdu.lt
Pateikta: 2018 m. gruodžio 23 d., parengta spausdinti: 2019 m. kovo 15 d.

DOI: 10.13165/SMS-18-10-2-11

Anotacija. *Straipsnyje pristatomi tarpkultūrinio mokymosi veiksniai, atskleidžiantys nacionalinių studentų patirtis, mokantis kartu su užsienio studentais, bei šių patirčių metu išryškėjantys mokymosi barjerai. Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog kultūrinių skirtumų suvokimas tapatinamas su galimybėmis studentams mokymosi procese. Aspektai, kurie analizuotini išryškinant individualius studento išgyvenimus, atskleidė, kas geriausiai formuoja studento mokymąsi ir kokių prieigų jo suvokimui skatinti gali atskleisti dėstytojas. Tačiau siekiant, kad mokymasis būtų prasmingas, reikia paisyti studento išgyvenamų patirčių.*

Reikšminiai žodžiai. *Tarpkultūrinis mokymasis, nacionaliniai studentai, užsienio studentai, kultūriniai skirtumai.*

© Mykolo Romerio universitetas, 2018
© Mykolas Romeris University, 2018

Įvadas

Vis labiau globalėjančiame pasaulyje, tarpkultūrinės (*angl. intercultural*) sąveikos tapo mūsų kasdienio gyvenimo dalimi. Ryškėjant globalizacijos tendencijoms, kitataučių integracija ir tarpkultūrinė sąveika tampa neišvengiamos, visuomenė kasdien turi spręsti naujas problemas ir ieškoti pozityvių integracijos rezultatų[1]. Skirtybės, kitoniškumai, įvairovės priėmimas yra svarbūs aukštojo mokslo kontekste, nes būtina kurti atvirą ir kintančią studijų kultūrą. Pedagogams tenka atsižvelgti į šiuos iššūkius ir ieškoti galimybių padėti studentams reflektuoti savo kultūrinės savasties, kitų žmonių, kurių jie globaliame pasaulyje sutiks daug, suvokimo aspektais[2]. Tarpkultūrinio mokymo(si) svarba yra akcentuojama Europos Sąjungos[3] bei Lietuvos[4] švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose. Tarpkultūrinis mokymasis tapo pagrindiniu aspektu, kalbant apie kultūrų sugyvenimą, pilietiškumą, antidiskriminaciją, konfliktų sprendimą, religinį dialogą[5].

Siekiant atliepti globalizacijos keliamus iššūkius, Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ orientuojasi į kelias kryptis, kuriomis yra skatinamas visuomenės solidarumas, atvirumas, dialogu grįstas bendrumas kitoniškumui, visuomenės grupėms, kartoms, kultūroms, persvarstant savo tautinį tapatumą, išlaikant atvirumą dabarčiai, puoselėjant nacionalinį tapatumą, tradicijas bei paveldą, remiantis šalies praeitimi bei istorija, kultūra, išliekant tradicijų visuomene. Toks valstybės vizijos dvilypumas liudija apie švietimo orientacijų kaitą, kai švietimo sistema projektuojama tiek į pasirengimą kintančios aplinkos iššūkiams, ugdant besimokančios visuomenės kūrybišką asmenį, tiek ir į pilietį, puoselėjantį tradicinę kultūrą bei paveldą[6]. Taigi, svarbu išsiugdyti bendrąsias kompetencijas, kurios padėtų jauniems žmonėms dirbti ir mokytis daugiakultūrėse situacijose, bei prisitaikyti prie sparčiai kintančios aplinkos. Viena iš tokių – tarpkultūrinė kompetencija, kuri skirtingų kultūrų žmonėms atveria kelią į tarpkultūrinį dialogą, konstruktyvų bendravimą ir bendradarbiavimą. Tarpkultūrinė kompetencija nėra prigimtinė duotybė, ji turi būti ugdoma, tobulinama visą gyvenimą[7].

1 Šilėnienė, B., Magienė, E. Lietuvių literatūros vadovėlių XI-XII klasėms analizė tarpkultūriškumo ugdymo galimybių aspektu. Mokytojų ugdymas. 2012, 19 : 53.

2 Zuzevičiūtė, V., Pranevičienė, B., Ruibytė, L. Globalised world and mobility: some implications for intercultural education. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka. 2013, 9: 360.

3 Education and Training in Europe 2020. [interaktyvus], 2013 [žiūrėta 2018-11-20]. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4cd55a97-854d-4fff-8ebd-3fd3f38ca58a/language-en≥; Key competencies for Lifelong learning, [interaktyvus], 2018. [žiūrėta 2018-11-20]. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5464-2018-ADD-2/EN/pdf.>

4 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Valstybės žinios. 2011, Nr. 38-1804; Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. 2014. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras; Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2017-2018 m. prioritetai, [interaktyvus], 2017. [žiūrėta 2018-11-22]. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ca3654d2e27811e6be918a531b2126ab?jfwid=f4nne5l3d.>

5 Shaules, J. Deep Culture. The Hidden Challenges of Global Living. Multilingual Matters, Clevedon, UK: Multilingual Matters , 2007; Titley, G. Youth intercultural learning and cultural politics in Europe. Some current debates. Youth Studies Ireland. 2008. 3(1) : 3 – 14.

6 Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-22]. <http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/2030.pdf>;

7 Norvilienė, A.. Tarpkultūrinės studentų kompetencijos ugdymo(si) veiksniai. Socialinis ugdymas. Socialiniam ugdymui(si) palanki aplinka ir jos kūrimo strategijos. 2014, 38, (2) : 42.

Šiame kontekste svarbiu tampa tarpkultūriškumo ugdymas, kurio tikslas ir turinys reiškiamas tolerancijos, lygybės, kultūrinių skirtybių priėmimo ir pagarbos klausimais[8], kultūros įvairovės skatinimu ugdymo situacijose[9]. Kadangi globalizacija išplėtė tarptautinių kontaktų dažnį ir pobūdį, turi pasikeisti ir visuomenės požiūris į „savo" ir „kito" etninį bei kultūrinį tapatumą, taip pat į paauglių tarpkultūrinio jautrumo ugdymą.[10]

Tikslas – atskleisti tarpkultūrinio mokymosi veiksnius empiriniame kontekste.

Tyrimo klausimas – kokie veiksniai skatina arba trukdo mokymuisi, vykstančiam tarpkultūrinėje grupėje?

Tyrimo metodai: literatūros lyginamoji analizė, apibendrinimas ir vertinimas, giluminis interviu.

1. Tarpkultūrinio mokymosi veiksniai švietimo politikos įgyvendinimo kontekste

Naujasis tūkstantmetis prasidėjo su dramatiškais ir kartais smarkiais pokyčiais, kurie visiškai pakeitė žmoniją. Globalizacija, naujų ekonomikų iškilimas ir gyvenimas daugiakultūrėje visuomenėje meta iššūkį viso pasaulio švietimo institucijoms. Atrodo, kad daugelis stokoja gebėjimų susidoroti su rizikomis ir galimybėmis, kurios lydi tokius revoliucinius pokyčius. Žiniasklaidos paplitimas mūsų kasdienybėje, informacinių technologijų augimas, radikalūs geopolitiniai pokyčiai ir naujų rinkų įkūrimas, įvardijamas įvairiai, kaip „globalizacija", „naujoji ekonomika", arba „kompiuterių-informacijos revoliucija", suponuoja atstumo sumažinimą, stipresnius ryšius tarp skirtingų geografinių vietovių, didesnį mobilumą, taip pat – naujus ir įvairesnius migracijos srautus[11]. Šie pokyčiai stipriai paveikė švietimą, ypač formalųjį ugdymą. Kokios strategijos yra naudingos arba tinkamos švietimo praktikoms? Ar tarpkultūrinis mokymas pasiūlo išeitį?

Tarpkultūrinis mokymasis Europoje pradėtas tyrinėti dvidešimto amžiaus septintajame dešimtmetyje. Tarpkultūrinio mokymosi problematiką nagrinėja užsienio[12] ir Lietuvos[13] mokslininkai. Atskleista, kad tarpkultūrinis mokymasis nėra stabili būsena, tai „nuolatinis procesas, integruojantis kompetencijų poreikio nustatymą, ugdymo ir

8 Leeman, Y., Ledoux ,G. Teachers on intercultural education. Teachers and Teaching: theory and practice, 2006. 11: 575–589.

9 Banytė, I., Inčiūrienė, R. Intercultural communication in higher education institutions. Kalba ir kontekstai. 2012, 5(1) : 178-185.

10 Šaulienė, V. Paauglių tarpkultūrinio jautrumo ugdymo(si) veiksniai. Pedagogika. 2015, 117:199.

11 Bauman, Z. Liquid Modernity. Cambridge: Polity Press, 2000, p. 228.

12 Lustig, M. W., Koester, J. Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures. Boston: Pearson/A and B. 2006; Gill, S. Overseas Students' Intercultural Adoptation as Intercultural Learnings: a Tranformative Framework. Compare, 2007. 37(2): 167 – 183; Portera, A. Multicultural and Intercultural Education in Europe. In Intercultural and Multicultural Education: Enhancing Global Interconnectedness, (pp.12–32). New York: Routledge, 2011; Deardorff, D. K. Assessing Intercultural Competence. New Directions for Institutional Research. 2011, 149: 65-79

13 Bielskienė, J., Duoblienė, L., Tamulionytė, E. Tarpkultūrinis ugdymas Lietuvos mokykloje: į pagalbą mokytojui. Lodvila, 2012; Chodzkienė, L. Europos Sąjungos pedagogo tarpkultūrinė komunikacinė kompetencija ir jos tobulinimo socioedukaciniai veiksniai: daktaro disertacija.. Vilnius: Edukologija, 2012

vertinimo strategijų ir metodų parinkimą“[14]. Būdamas sudėtingu konstruktu, ugdomu visą žmogaus gyvenimą, tarpkultūrinis mokymasis apima visus socializacijos veiksnius, formalaus, savaiminio, neformalaus mokymosi formas, mokymosi visą gyvenimą strategiją, žmogaus turimą patirtį. Taigi, tai yra nuolatinis dinamiškas procesas, kuriam nepakanka tik mokėti užsienio kalbą arba retais atvejais bendrauti su kitos kultūros atstovais. Šiame procese nuolat vyksta žinių, vidinių pasiekimų, išorinių pasiekimų ir nuostatų tobulinimas, todėl labai svarbu sudaryti asmeniui galimybę reflektuoti ir vertinti tarpkultūrinę kompetenciją. Pasak autorės, toks ugdymas duoda tiek vidinių, tiek išorinių rezultatų[15]. Pirmiausia, keičiasi vidinis žmogaus požiūris į kitos kultūros atstovą, tampama atviresniu kitiems. Tuo tarpu išoriškai keičiamasi taip, jog lengviau bendraujama, suvokiamas elgesys ar mokėjimas kontroliuoti įvairias situacijas. Asmens gebėjimas sėkmingai prisitaikyti ir bendrauti bei bendradarbiauti tarpkultūrinėje aplinkoje demonstruoja jo tarpkultūriškumą, kuris suprantamas kaip skirtingų individų / grupių / bendruomenių efektyvus tarpusavio komunikavimas sąveikaujant. Todėl tarpkultūrinio mokymosi metu svarbu sudaryti sąlygas skirtingų kultūrų asmenims mokytis iš tarpusavio sąveikos. Gali atrodyti, kad kultūriškai mišriose besimokančiųjų grupėse kultūrinis susidūrimas vyksta natūraliai, tačiau, kaip rodo tyrimai, jei yra galimybių, besimokantieji gali jo vengti[16]. Pažymima, kad skirtingų kultūrų žmonės skirtingai mato, vertina ir interpretuoja dalykus, todėl į juos skirtingai ir reaguoja. Taigi, sugebėjimas efektyviai komunikuoti su skirtingos kultūros žmogumi apibrėžia aukštą tarpkultūrinį kompetentingumą[17].

Besimokant su skirtingų kultūrų asmenimis, susiduriama su įvairiais iššūkiais, todėl siekiant tarpkultūrinio dialogo, būtinas savo pažiūrų ir šališkumo atmetimas, kultūros pažinimas, pasaulio suvokimas per skirtingų kultūrų prizmę. Vadinasi, reikšmingu tarpkultūrinio mokymosi veiksniu tampa švietimo politikos įgyvendinimas visais lygmenimis: tarptautiniu, valstybiniu, instituciniu ir individualiu[18]. Tarptautiniu lygmeniu svarbiomis tampa Europos švietimo politikos kryptys, valstybiniu – mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimas, instituciniame lygmenyje – gebėjimas įgyvendinti švietimo politiką, o individualiame – gebėjimas mokytis. Nustatyta, kad, įgyvendinant švietimo politiką visais lygmenimis, vis dar egzistuoja įtampos tarp valios keisti švietimo sistemas bei gebėjimą tai daryti, nenaudojant tradicinių priemonių[19].

Kalbant apie tarpkultūrinį mokymąsi, buvo priimami sprendimai, rengiami strateginiai veiksmų planai, kad valstybės būtų pasiruošusios prasidedantiems globalizaci-

14 Virgilaitė-Mečkauskaitė, E. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo edukacinės ypatybės Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose magistrantų patirties kontekste. Jaunųjų mokslininkų darbai. 2012, (34): 92..

15 Deardorff, D.K. Assessing Intercultural Competence. New Directions for Institutional Research. 2011,149 : 66

16 Kairė, S. Būti priimtam ar būti matomam: kultūrinio susidūrimo kompleksiškumas vykdant tarpkultūrinį ugdymą. Acta paedagogica Vilnensia. 2015, 34: 17

17 Petkevičiūtė, N., Budaitė, R. Vadovų tarpkultūrinė kompetencija Lietuvos organizacijose. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. 2005, 36:134.

18 Alves, M.G., Neves, C., Gomes, E.X. (2010). Lifelong Learning: Conceptualizations in European Educational Policy Documents. European Educational Research Journal, 2010, 9 (3): 332.

19 Alves, M.G., Neves, C., Gomes, E.X. (2010). Lifelong Learning: Conceptualizations in European Educational Policy Documents. European Educational Research Journal, 2010, 9 (3): 340.

jos iššūkiams. Europos Sąjungos parengti ir bendrąsias švietimo tendencijas numatantys bei strateginėms veikloms gaires apibrėžiantys dokumentai[20] pabrėžia strateginius švietimo reformos įgyvendinimo veiksnius, išskiriant studijų ir mokslo institucijų internacionalizavimą, asmenų įsidarbinimą nacionalinėse ir tarptautinėse įmonėse, šalių bendradarbiavimą ir bendrą veiklą visais švietimo lygmenimis.

Tarpkultūrinio mokymosi svarba pažymima valstybiniu lygmeniu: išryškinant tarptautiškumo ir tarpkultūriškumo įtaką kaip kokybiškų mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo pagrindą, tarpkultūriškumą, vertinant kaip Lietuvos mokslo ir studijų ateities būtinybę ir jų išlikimo bei kokybės sąlygą[21], pabrėžiant studijų kokybės gerinimą, pasitelkiant akademinį judumą ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą, geriausiųjų trečiųjų šalių studentų skatinimą, naujų tarpvalstybinio bendradarbiavimo formų plėtotę[22].

Aukštojo mokslo institucijos ir jų darbuotojai, siekdami išlikti konkurencingais ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu lygiu, atsižvelgdamos į veiksmų plane nurodytas gaires, savo veiklą turi tobulinti ir kreipti orientuojant jas į pagrindinius, tarptautiškumą skatinančius prioritetus. Taip pat akcentuojamas tarpkultūrinio mokymosi būtinumas. Pažymima, jog norint, kad aukštoji mokykla taptų ar liktų tarptautine sėkmingai veikiančia ir tarpkultūriškumą puoselėjančia aukštąja mokykla, reikia integruoti tarpkultūrinius veiksnius į studijų procesą[23]. Kalbant apie tarpkultūrinio mokymosi veiksnius, aukštojo mokslo institucijos darbuotojų dalyvavimas internacionalizavimo procesuose tampa neatsiejamas nuo jo asmeninės tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimo, lygiai taip, kaip nuo institucijos įgyvendinamos tarptautiškumo plėtotės politikos. Universitetai turi suteikti studentams ne tik teorinių žinių, bet ir sudaryti galimybes įgyti praktinių sėkmingo bendravimo su skirtingų kultūrų žmonėmis įgūdžių. Be to, bendravimas su skirtingų kultūrų žmonėmis yra glaudžiai susijęs su vertybėmis, kurios neatsiejamos nuo mūsų kasdienio socialinio gyvenimo[24]. Todėl studijų procese, ugdant tarpkultūrinę kompetenciją, išskirtinis dėmesys turi būti skirtas studentų bendrųjų / perkeliamųjų ir specifinių gebėjimų ugdymui, nes šių „gebėjimų junginys, sudarantis magistranto profesinio dalyvavimo tarptautinėje veikloje kompetenciją, būdingas bet kokiai šiuolaikinei profesijai[25]. Tarpkultūrinis mokymasis individualiame lygmenyje atskleidžiamas per vertybes, požiūrį ir veiklos integravimą, siekiant sėkmingai veikti tarpkultūrinėje erdvėje.

20 Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, 2001; Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai. Bolonijos-Bergeno laikotarpis 1999-2005. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. 2005.

21 Lietuvos mokslo ir studijų ateities vizija: Mokslioji Lietuva 2030. Žiūrėta [2018-11-23] <https://www.mosta.lt/images/documents/analize/trumprasciai/2011/mokslioji_lietuva_2030.pdf>

22 Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2017-2018 m. prioritetai, [interaktyvus], 2017. [žiūrėta 2018-11-22]. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ca3654d2e27811e6be918a531b2126ab?jfwid=f4nne5l3d.>

23 Banytė, I., Inčiūrienė, R. Intercultural communication in higher education institutions. Kalba ir kontekstai. 2012, 5(1): 183

24 Kriaučiūnienė, R. Some issues of intercultural sensitivity and values. Verbum. 2014, 5: 216

25 Virgilaitė-Mečkauskaitė, E. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas aukštojo mokslo internacionalizacijos kontekste (magistrantūros studijų aspektas): daktaro disertacija. Šiauliai: Šiaulių universitetas. 2011, p.172

Taigi, tarpkultūrinį mokymąsi lemia tam tikri veiksniai. Pirmiausia, keičiasi vidinis žmogaus požiūris į kitos kultūros atstovą, tampama atviresniu kitiems, tolerantišku. Tuo tarpu išoriškai keičiamasi taip, jog lengviau bendraujama, suvokiamas elgesys ar mokėjimas kontroliuoti įvairias situacijas. Tarpkultūrinio mokymosi narių gebėjimas sėkmingai prisitaikyti ir bendrauti bei bendradarbiauti tarpkultūrinėje aplinkoje, demonstruoja asmens tarpkultūriškumą. Toks gebėjimas gali padėti sėkmingai prisitaikyti tokioje mokymosi aplinkoje.

2. Empirinio tyrimo metodologija

Vadovaujantis interpretatyvistine prieiga, pasirinkta kokybinių tyrimų paradigma, pasižyminti giluminiu požiūriu į tyrimo objektą, individualių istorijų ir gyvenimo patirčių nagrinėjimu[26]. Tad duomenų rinkimui buvo pasitelkti pusiau struktūruoti interviu. Duomenys buvo analizuojami konstruktyvistinės grindžiamosios teorijos metodu pagal K. Charmaz[27], kuri teigia, kad konstruktyvistinės grindžiamosios teorijos tikslas yra teorijos konstravimas, o ne jos iškilimas iš duomenų, akcentuojamas interpretatyvus tiriamo reiškinio portretas, o ne tikslus jo paveikslas. Interviu metu buvo koncentruojamasi į tyrimo dalyvių pasakojimus ir pasakojimų struktūras. Šis interviu buvo siejamas su tema apie mokymąsi tarpkultūrinėje grupėje, taigi, buvo prašoma tyrimo dalyvio pasakoti konkrečią istoriją. Buvo siekiama gauti nuoseklų, detalų pasakojimą apie studentų mokymosi patirtis, išlaikant pasakojimo chronologiją.

Analizuojant interviu, pirmiausiai vyko daugiakartis teksto skaitymas, pasižymint esmines kylančias mintis, tuomet iš teksto „ištraukiamos“ pirminės kategorijos, kurios apibūdina pagrindinius tyrimo dalyvių išsakytus momentus, patyrimus.

1 lentelė. *Tyrimo dalyvių charakteristika*

Informanto kodas	Lytis	Tarpkultūrinio mokymosi patirtis
I1	M	1,5 metų
I2	M	1,5 metų
I3	M	1,5 metų
I4	V	1
I5	M	1
I6	V	1
I7	M	1
I8	M	2

Taikytas teorinis imties sudarymas (theoretical sampling), tokia tyrimo dalyvių atranka, kuri leidžia atsakyti į tyrimo klausimus, atspindi tiriamųjų grupės variaciją (įvairo-

26 Creswell, J. W. Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. SAGE Publications: Thousand Oaks, London, New Deli. 2014: 70 -71 p.

27 Charmaz, K. Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis. London: Sage Publications. 2006, p. 2

vę grupės viduje), įgalina atskleisti neigiamus atvejus[28]. Stengtasi pasiekti tyrimo dalyvius, kurie suteiktų informaciją, leidžiančią suformuoti teoriją apie vyksiantį mokymosi procesą besimokant tarpkultūrinėse studijose, konstravimą iš studentų patirčių perspektyvos. Tyrime dalyvavo 8 informantai, kurie buvo atrinkti kriterinės atrankos būdu (1 lentelė).

Atrankos kriterijai:

– studentai besimokantys tarpkultūrinėje grupėje;
– studijuojantys magistrantūros studijose ne mažiau nei pusę metų.

Tyrimo etika. Tyrimas buvo vykdomas remiantis pagrindiniais socialinių tyrimų etikos principais. Laikantis konfidencialumo užtikrinimo, pradžioje buvo nurodyta, kad apklausa anoniminė, nebuvo prašoma jokios konfidencialios informacijos. Pagarba tyrimo dalyviams ypač aktuali kokybinio tyrimo metu, kuomet buvo stengiamasi kuo mažiau trukdyti tyrimo dalyviui, būti nešališkam dalyvio išsakomai minčiai[29].

Tyrimo ribotumai. Tyrime pristatomi 8 pusiau struktūruotų interviu su studentais duomenys, tad gautų rezultatų negalima pritaikyti visai tyrimo tikslinei grupei. Taip pat, tokio pobūdžio tyrimas pristato gana subjektyvią situaciją, pateikiant tik studentų išgyventas patirtis, tačiau neįtraukiant dėstytojų patirčių dirbant kartu su lietuviais bei užsienio studentais.

Tyrimo rezultatai. Atskleista, kad tarpkultūrinio mokymosi veiksniai yra susiję su besimokančiųjų poreikiais. Vieni jų yra susiję su tam tikrų gebėjimų stoka, kurių įvertinimas skatina augimo poreikius. Interviu analizės pagrindu išskirti pagrindiniai veiksniai, kurie skatina tarpkultūrinį mokymąsi ir yra susiję su trūkumo poreikiu: kalbiniai gebėjimai, laiko planavimas, bendravimas, bendradarbiavimas ir mokymosi sunkumai Šie veiksniai suponuoja augimo poreikius atliepiančius veiksnius: kultūrinių skirtumų priėmimą, mokymosi kartu prasmės suvokimą ir tolerancijos vienas kitam pripažinimą (1 pav.).

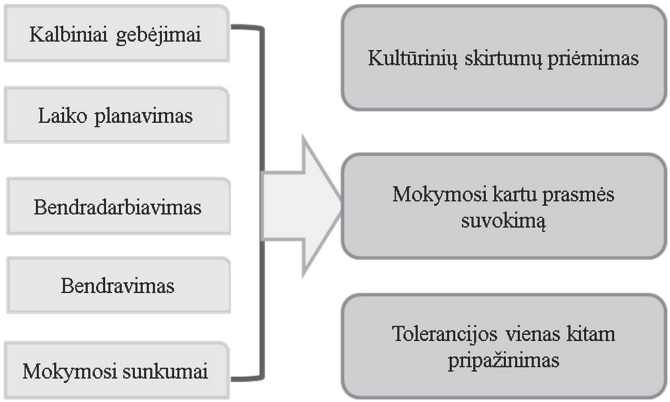

1 pav. *Tarpkultūrinio mokymosi veiksnių sąveika*

28 Charmaz, K. Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis. London: Sage Publications. 2006, 100 p.

29 Creswell, J. W. Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. SAGE Publications: Thousand Oaks, London, New Deli. 2014: 42-46 p.

Tarpkultūrinio mokymosi kontekste išryškėjo vienas iš pagrindinių trūkumo poreikių – kalbinių gebėjimų stoka. Mokymasis užsienio kalba siejamas su sudėtingumu mokymosi procese: „*... tai buvo labai toks psichologiškai sudėtingas dalykas ir, va, kartais dar ir dabar jauti tokį, na, negali sakyti, kad supranti viską, bet kartais pritrūksta žodžių pasakyti kažką, ir tave tai drasko iš vidaus, nes tu nori pasakyti ir tu negali, tu ieškai žodžių ir pradedi blaškytis, va, tas momentėlis kartais stabdo...*“. Pasak informanto, „*viena dalis grupės yra labai tokie silpni anglų kalboje ir jiems sunkiau suprasti medžiagą. Kita grupės pusė kaip tik nesuprastų lietuviškai. Yra visą laiką tokia tranzicija tarp vienos kalbos ir kitos*“. Tačiau ši patirtis atsiveria kaip galimybė tobulinti savo kalbinius gebėjimus: „*...galimybė tobulinti kalbą, tai yra vienas labai geras dalykas, nes, kaip visada sakiau, ačiū <...>, kuris privertė rašyti darbus anglų kalba, nes anksčiau to nedarydavau, tai yra pirmoji galimybė...*“. Remiantis fraze „*aš norėjau tobulinti kalbą, visų pirma, tai yra motyvacija, priverstinė motyvacija*“, suvokiama, kad išgyvenimai ir patirtis, mokymasis įvairiose aplinkose ir situacijose padeda formuotis asmeniniam identitetui. Bendraudami tarpusavyje studentai išreiškia savo nuomonę, požiūrį, formuoja savo mintis, orientuojantis į pakantumą kitoniškumui, mažinant nesutarimus bei konfliktines situacijas, tuomet sąveikauja skirtingas pozicijas atstovaujantys studentai, reiškiantys priešingus požiūrius bei savo nuomonę.

Atskleistas dar vienas veiksnys, susijęs su trūkumo poreikiu, – laiko planavimo problemos, kurias veikia buvimas tarpkultūrinėje grupėje: „*...skiriasi apskritai požiūris į darbą, laiko planavimas, prioritetų dėliojimas... <...> kažkaip jam reikia daugiau laiko...*“. Besimokantieji tarpkultūrinėje grupėje ima vertinti tai, kad jiems reikia mokytis kitaip planuoti laiką, nes „*mes kažkaip greičiau susiorientuojame, o kai kuriems užsieniečiams būna daug tokių neaiškumų, kaip visa tai daryti, ir aš pastebėjau, kad jiems reikia ir antro, ir trečio, kartais ir ketvirto paaiškinimo, net per kelias paskaitas per ilgesnį laiką, kad jie įeitų į ritmą ir aš nežinau kodėl taip yra...*“. Besimokančiųjų tarpkultūrinėje grupėje laiko planavimo poreikis išryškėja ir dėl to, kad „*mokytis kita kalba yra sunkiau, tai atima daug laiko išmokti terminus, susipažinti su medžiaga, reikia daug skaityti, tai natūraliai trunki dvigubai daugiau, galbūt, jeigu techninė literatūra, tai gal net trigubai*“.

Kitas su trūkumo poreikiu susijęs veiksnys – gebėjimų bendradarbiauti su kitais stoka, kuri baugina besimokančius:„*... tai nėra taip baisu, kaip iš pradžių atrodė, tai va, gal todėl, kad mes žinojom, gal todėl, kad yra nusiteikimas,...*“;

„*Namų darbus mes vis tiek stengiamės kažkaip lietuviai su lietuviais, užsieniečiai su užsieniečiais*“;

„*...Kartais iššūkis būna, kaip aš turėjau, kai darbą rašai kažkokį kartu su užsieniečiu, prezentaciją darai, ar dar kokį atsakingą dalyką...*“.

Informantų pasisakymai, kad „*...gali deklaruoti, kad sudaromos puikios, palankios sąlygos visiems mokytis kartu ir anglų kalba ir viską, bet realiai, kiek tai yra įgyvendinama. ... Suteikiama studentams visiems, tiek užsieniečiams, įtraukiant juos į visą procesą, gal šiek tiek diskriminuojant lietuvius*“, atskleidžia bendradarbiavimo problemų dėl besimokančiųjų nepasitenkinimo studijų proceso organizavimu priežastį. Nemažiau svarbu tarpkultūrinio mokymosi procese ir tai, kad bendradarbiavimą sunkina skir-

tingas atsakomybės supratimas: „*.turėjome kartu darbą padaryti, aišku, yra asmeninės savybės, kaip tas žmogus organizuojasi darbą ir visa kita, bet automatiškai, na, tas paties darbo supratimas, sakykime, labai daug tokio papildomo reikia susikalbėjimo, kad kartais laiko atžvilgiu nelabai tu ten spėji, tarp savo visų kitų darbų...*“.

Ne mažiau reikšmingas tarpkultūrinio mokymosi veiksnys yra susijęs su bendravimo gebėjimų tarp skirtingų tautų studentų stoka: „*...tiesiog gal reikėtų kažkaip daugiau bendrų veiklų ne tik paskaitų metu, kad tiems patiems studentams būtų geriau. Nežinau, empatijos jausmą turiu, tai man norėtųsi, kad ir jie patys geriau jaustųsi. Tai gal tas minusas yra, kad mes paskaitose bendraujame, o kas vyksta po paskaitų, tai neaišku...*“

Informantų teigimu*: „Aš kadangi su kai kuriais lietuviais bendrauju daugiau negu mokslo aplinkoje, tapome ir gerais draugais, bendravimas visai yra kitoks, šiltesnis <...>su užsieniečiais vis tiek yra toks..., na tai kas, kad esi draugiškas, bet jaučiasi kartais atstumas*“.

Kai kurie studentai, nesuprasdami kultūrinių skirtumų, mano, kad jų bendravimas nėra priimtinas: „*...buvo labai keistas bendravimas, pasisveikiname, jos šypsena tokia labai laiminga visą laiką, linksma, draugiška atrodo, bet pradedi su ja kalbėti ir tada supranti, kad gal nereikėjo čia su ja pradėti kalbėti, nes tada prasideda, net nemoku paaiškinti, pasirodo visiškai man nepriimtina ir nesuprantanti, nes pokalbis nukrypsta, tarkim, nuo pagrindinės temos, čia, tarkim, apie studentus, visokius darbus, mokslus, paskaitas ir panašiai, o ji pradeda šnekėti apie vos ne kainas kur nors*“.

Tyrimu atskleistas dar vienas studentų poreikis – sulaukti pagalbos įveikiant mokymosi sunkumus. Studentai, mokydamiesi tarpkultūrinėje grupėje, tikisi pagalbos ir jos sulaukia: „*tas būna toksai barjeras, bet vėlgi yra pliusas: aš turiu dėstytoją, kuri juokiasi, kad ji yra mano asmeninė vertėja, ji visąlaik sėdi šalia ir jeigu kas nors, ji man pagelbėja kritišku atveju*“. Mokymosi kelyje jis suvokia, kad dėstytojai visada bus linkę pagelbėti, „*sako: jeigu jums kas nors bus neaišku, tai mes, kada išeis užsieniečiai, – mes juos truputėlį anksčiau išleisim kokiu pusvalandžiu, – ir mes pasikalbėsime lietuvių kalba, jeigu yra kažkokių klausimų...*“.

Atliktas tyrimas parodė, kad mokymąsi pirmiausia lemia kultūrinių skirtumų priėmimas. Kultūrinių skirtumų kaip unikalios patirties suvokimas išryškėjo per santykius su kitų tautų studentais, per skirtingų požiūrių susikirtimus mokymosi procese. Besimokydamas ir vis labiau susidomėjęs tarpkultūrinėmis studijomis ir panirdamas į išgyvenimus, studentas jaučia teigiamus jausmus: „*tai yra kultūriniai dalykai, galimybė pažinti žmones, galimybė tobulinti kalbą – tai yra labai dideli pliusai, man asmeniškai tai smagu*“. Kultūrinių skirtumų suvokimas tapatinamas su galimybėmis studentams mokymosi procese: „*...galimybė vėlgi pažinti tą visą tarpkultūrinį kontekstą, nes turėti šalia žmones su skirtinga patirtimi, skirtingu tikėjimu, su skirtingu požiūriu ir gyvenusius skirtingose kultūrose, skirtingose šalyse ir paskui galimybė padiskutuoti apie kažkokius socialinius klausimus, ne apie tai, kas yra įdomu, išgirsti kitą požiūrį, kartais net pasiginčyti, tai irgi yra labai gera galimybė, tai yra labai įdomu...*“.

Dar vienas svarbus veiksnys – mokymosi kartu prasmės suvokimas: „*...mūsų yra 12 žmonių, pusė jų yra užsieniečiai, ir mes labai gerai sutariam, nes kažkaip susiklijavom*

ir tokius bendrus suėjimus darėm, nes nenorėjom, kad būtų išsiskaidžiusi grupė, mes norėjom, kad būtų toks vienetas...“**.** Studento teigiami išgyvenimai besimokant tarpkultūrinėje grupėje vyksta per įvairias situacijas ar netgi per norą padėti kitataučiams: „*...dabar yra bendros grupės feisbuke sukurtos, kur vyksta diskusijos, kur mes ten pasidalinam informacija, jeigu reikia pagalbos, ir vežam vaistus, ir vežam į ligoninę, jeigu kritinė kažkokia situacija, mes kažkaip ir galvojom, kad jiems reikia padėti adaptuotis, mes davėm savo kontaktus ir sakėm, jeigu kas, tai drąsiai visada skambinkit, bet kada galim atvažiuoti ir pagelbėti jums...*“. Bendravimas su šalia esančiais, noras būti kartu, bandant organizuoti bendras keliones. Noras pažinti žmones, kitas kultūras atsiranda su supratimu: „*Čia pastebėjau, kad reikalingas kontaktas tiesiogiai akis į akį atsisėsti ir išdėstyti savo poziciją, pasakyti, ko tu tikiesi, labai aiškiai, tai tada reikalai kažkaip pradeda judėti...*“ ir atspindi žmogaus pažinimo procesą, kuris vyksta ne tik dėl savęs, bet ir dėl kitų.

Išryškėjęs dar vienas tarpkultūrinio mokymosi veikinys, o kartu ir viena esminių vertybių tarpkultūrinio mokymosi procese – tolerancija vienas kitam: „*...išmokau geriau anglų kalbą, tai čia turbūt toks didžiausias privalumas, galbūt dar ir tolerancijos, nes tikrai kartais būna pikta, kai, va, būtent užsieniečiai pradeda klausinėti kažkokių dalykų, kur tarsi lietuviam viskas būna aišku, bet užsieniečiam kyla klausimų, tarkim, pavyzdys apie tiriamąjį darbą*“. Tolerancija tarpkultūriškumo kontekste yra būtina, kadangi per toleranciją sudaromos prielaidos atvirumo, platesnio supratimo, jautrumo vystymuisi, kai neigiamai vertinami dalykai tampa labiau priimtinais, taip reiškiant pagarbą kitoniškumui, užtikrinant lygias galimybes bei teises. Informantų teigimu, mokymąsi tarpkultūrinėje grupėje skatina tolerancijos pripažinimas: „*Didžiausias privalumas, galbūt dar ir tolerancijos <...> Tai va, būtent ir išmoksti būtent tos tolerancijos, kad reikia juos išklausyti, nepurkštauti ten labai, kai jie kalba, tiesiog taip. Tai – tarsi toks savaiminis mokymasis, kas susiję su tolerancija, tai asmeninių savybių kažkoks tobulėjimas, tai, sakyčiau, toks kaip savaiminis mokymasis*“. Tai reikalauja lankstumo, gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, įvairių situacijų ir naujovių: „*Dabar kai galvoju, tai faktas, kad daugiau tolerancijos, daugiau pagarbos, lankstumas, sakyčiau, nes vis tiek reikia prisitaikyti*“.

Šis tyrimas atskleidė, jog, mokantis tarpkultūrinėje grupėje, studentai tarsi „pasimeta“ mokymosi procese, kadangi pirmiausiai susiduria su mokymosi iššūkiais ir tampa nestabilūs mokymesi. Pirmiausia svarbu, kad studentai priimtų skirtumus ir panašumus santykyje su kitais, gerbiant jų nuomonę bei teises. Akcentuojant kultūrinių skirtumų įtaką mokymuisi, toleranciją vieni kitiems bei buvimą kartu, kuomet studentas suvokia ir priima „aš-kitas“ santykius kaip savaime suprantamus ir gerbia kultūrinius skirtumus. Tada bus kuriami lygybe grįsti santykiai, atsisakant galios demonstravimo mokymosi procese. Tarpkultūriniu mokymu siekiama formuoti tam tikrą mokymosi institucijos politiką, grįstą lygiomis mokymosi galimybėmis, akcentuojant skirtingą supratimą apie mokymąsi, kalbinių įgūdžių tobulinimą, kontaktą su dėstytoju tame procese bei studijų įvairovę. Susiformavęs noras mokytis drauge ugdo toleranciją vieni kitiems, nors kartais kultūrinių skirtumų įtaka parodo, koks yra skirtingas supratimas apie mokymąsi tarpkultūrinėje erdvėje. Sąveikavimas su kitokiais

reikalauja tam tikrų įgūdžių, pirmiausia poreikis kalbos žinojimui, kadangi nesant šiai kompetencijai atsiranda bendravimo trūkumas. Todėl neretai tokio sąveikavimo įgūdžiai sudaro prielaidas sėkmingai komunikacijai, pritaikant turimas žinias, gebant reaguoti į skirtingus požiūrius, arba atsiranda bendravimo trūkumas, kuris siejasi su laiko planavimu, kas svarbu komunikuojant bei mokantis drauge, kadangi studentas ne tik atskleidžia informaciją apie save, bet geriau pažįsta savo savybes bei atsiranda prasmė mokytis. Galima teigti, kad tarpkultūrinio mokymosi patirtis formuojasi per naujus atradimus, priimant mokymosi iššūkius, suvokiant buvimo kartu galimybes, išgyvenant naujas patirtis ir pagalbą. Taigi, tarpkultūrinis mokymasis kaip procesas ir susideda iš kultūrinių skirtumų, tolerancijos priimant kitų grupių kultūrinius skirtumus bei sąveikaujant ir mokantis iš kitų patirties.

Taigi, tarpkultūrinio mokymosi procese gebėjimas sėkmingai prisitaikyti ir bendrauti bei bendradarbiauti tarpkultūrinėje aplinkoje demonstruoja asmens tarpkultūriškumą. Toks gebėjimas gali padėti sėkmingai prisitaikyti tokioje mokymosi aplinkoje. Tarpkultūrinės kompetencijos įgijimas priklauso nuo kultūrinės aplinkos, kurioje vyksta kultūriniai pažinimai[30]. Tarpkultūrinio mokymosi procese neišvengiamai vyksta nuolatinis dialogas, kuris skatina atsisakyti žmones susidariusių stereotipų ar prielaidų apie kitas kultūras.

Išvados

Tarpkultūrinis mokymasis atsiskleidžia kaip asmens tobulėjimą inspiruojantis nuolatinis procesas, kuriame vyksta žinių ir nuostatų apie kitus kaita. Tuo tarpu, besimokantysis keičiasi išryškindamas savo tarpkultūriškumą: geba sėkmingai prisitaikyti, bendrauti bei bendradarbiauti tarpkultūrinėje aplinkoje, atpažįsta šalių skirtybes, tampa atviras kitoniškumui, priima skirtybes, kadangi kultūrų identitetų daugialypiškumas ir kismas sudaro prielaidas dialogo kūrimui, bendrybių dalinimuisi, nepaisant skirtumų.

Tarpkultūrinio mokymosi procese išryškėjo pagrindiniai besimokančiųjų trūkumo poreikiai, sietini su tam tikrų gebėjimų stoka: tobulinti kalbą, planuoti laiką, gauti pagalbą mokymosi procese, intensyviau bendrauti, mokytis bendradarbiaujant.

Svarbiausi tarpkultūrinio mokymosi veiksniai, skatinantys tobulėjimą, yra kultūrinių skirtumų priėmimas, mokymosi kartu prasmės suvokimas ir tolerancijos vienas kitam pripažinimas. Kultūrinių skirtumų kaip unikalios patirties suvokimas išryškėjo per santykius su užsienio studentais ir skirtingų požiūrių susikirtimus. Besimokydamas ir vis labiau susidomėjęs tarpkultūrinėmis studijomis ir panirdamas į išgyvenimus, studentas išgyvena pozityvius jausmus. Mokymasis kartu sietinas su dalyvavimu bendrose į asmeninius ir profesinius poreikius orientuotose veiklose, dalijantis su kitais savo patirtimi, geriau suprantant save ir kitą. Tarpkultūrinį mokymąsi skatina taip pat tolerancijos vienas kitam pripažinimas ir demonstravimas.

30 Byram, M., Nichols, A., Stevens D. 2001. Introduction. In Developing intercultural competence in practice, (pp. 1–8). Clevedon, UK: Multilingual Matters. 8 p.

LITERATŪRA

Alves, M.G., Neves, C., Gomes, E.X. Lifelong Learning: Conceptualizations in European Educational Policy Documents. *European Educational Research Journal*, 2010, 9 (3): 332-344.

Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2017-2018 m. prioritetai, [interaktyvus], 2017. [žiūrėta 2018-11-22] <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ca3654d2e27811e6be918a531b2126ab?jfwid=f4nne5l3>

Banytė, I., Inčiūrienė, R. Intercultural communication in higher education institutions. *Kalba ir kontekstai*. 2012, 5(1) : 178-185

Bauman Z. *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press. 2000.

Bielskienė, J., Duoblienė, L., Tamulionytė, E. *Tarpkultūrinis ugdymas Lietuvos mokykloje: į pagalbą mokytojui*. Lodvila, 2012.

Byram, M., Nichols, A., Stevens D. Introduction. In *Developing intercultural competence in p*ractice, (pp. 1–8). Clevedon, UK: Multilingual Matters. 2001.

Charmaz, K. *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications. 2006.

Chodzkienė, L. *Europos Sąjungos pedagogo tarpkultūrinė komunikacinė kompetencija ir jos tobulinimo socioedukaciniai veiksniai*: daktaro disertacija.. Vilnius: Edukologija, 2012.

Creswell, J. W. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. SAGE Publications: Thousand Oaks, London, New Deli. 2014.

Deardorff, D.K. Assessing Intercultural Competence. *New Directions for Institutional Research*. 2011,149 : 65-79

Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija,

Gill, S. Overseas Students‘ Intercultural Adoptation as Intercultural Learnings: a Tranformative Framework. *Compare*, 2007. 37(2): 167 – 183

Kairė, S. Būti priimtam ar būti matomam: kultūrinio susidūrimo kompleksiškumas vykdant tarpkultūrinį ugdymą. *Acta paedagogica Vilnensia*. 2015, 34: 9-19

Key competencies for Lifelong learning. [interaktyvus], 2018. [žiūrėta 2018-11-20]. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5464-2018-ADD-2/EN/pdf.>Kriaučiūnienė, R. Some issues of intercultural sensitivity and values. Verbum. 2014, 5: 216-227.

Leeman, Y., Ledoux ,G. Teachers on intercultural education. *Teachers and Teaching: theory and practice,* 2006. 11: 575–589

Lietuvos mokslo ir studijų ateities vizija: Mokslioji Lietuva 2030. Žiūrėta [2018-11-23] <https://www.mosta.lt/images/documents/analize/trumprasciai/2011/mokslioji_lietuva_2030.pdf>

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Valstybės žinios. 2011, Nr. 38-1804

Lustig, M. W., Koester, J. *Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures*. Boston: Pearson/A and B. 2006

Norvilienė, A.. Tarpkultūrinės studentų kompetencijos ugdymo(si) veiksniai. *Socialinis ugdymas. Socialiniam ugdymui(si) palanki aplinka ir jos kūrimo strategijos*. 2014, 38, (2) : 40–55

Petkevičiūtė, N., Budaitė, R. Vadovų tarpkultūrinė kompetencija Lietuvos organizacijose. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.* 2005, 36: 133–150.

Portera, A. Multicultural and Intercultural Education in Europe. In Intercultural and Multicultural Education: Enhancing Global Interconnectedness, (pp.12–32). New York: Routledge, 2011

Shaules, J. *Deep Culture. The Hidden Challenges of Global Living.* Multilingual Matters, Clevedon, UK: Multilingual Matters. 2007.

Titley, G. Youth intercultural learning and cultural politics in Europe. Some current debates. *Youth Studies Ireland*. 2008. 3(1): 3 – 14

Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai. Bolonijos-Bergeno laikotarpis 1999-2005. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. 2005

.Šaulienė, V. Paauglių tarpkultūrinio jautrumo ugdymo(si) veiksniai. *Pedagogika*. 2015, 117: 198-210.

Šilėnienė, B., Magienė, E. Lietuvių literatūros vadovėlių XI-XII klasėms analizė tarpkultūriškumo ugdymo galimybių aspektu. *Mokytojų ugdymas*. 2012, 19 : 53-74.

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. 2014.

Virgilaitė-Mečkauskaitė, E. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas aukštojo mokslo internacionalizacijos kontekste (magistrantūros studijų aspektas): daktaro disertacija. Šiauliai: Šiaulių universitetas. 2011.

Virgilaitė-Mečkauskaitė, E. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo edukacinės ypatybės Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose magistrantų patirties kontekste. Jaunųjų mokslininkų darbai. 2012, (34): 86-93.

Zuzevičiūtė, V., Pranevičienė, B., Ruibytė, L. Globalised world and mobility: some implications for intercultural education. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*. 2013, 9, p. 351-361

FACETS OF INTERCULTURAL LEARNING: STUDENT EXPERIENCES

Valdonė Indrašienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Vaida Jurgilė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *In recent decades, the focus on intercultural studies has increased alongside the acceleration of globalisation and the resulting ability to move more freely from one country to another. Studies on intercultural learning in Europe started to emerge in the 1960s, with research in this field carried out both abroad (for example, Gill, 2007; Portera, 2011; Deardorff, 2011) and in Lithuania (for example, Virgailaitė-Mečkauskaitė, 2011; Bielskienė, Duoblienė, Tamulionytė, 2012; Chodzkienė, 2012; Norvilienė, 2014). It is important to note that intercultural learning is not a stable condition, according to Virgilaitė–Mečkauskaitė (2011), but "a complex construct, which is being developed all the time; it covers all socialisation factors, forms of formal and informal learning, lifelong learning strategy and an individual's experience". It is therefore continuous and dynamic, and to get a good grasp of such learning, it is not enough to know a foreign language; one also needs to have knowledge about other countries or, in rare cases, communicate with people from different cultural backgrounds. Therefore, Deardorff (2011) portrays it as an unending process with a continual development of knowledge, internal achievements and attitudes. According to the author, such education gives both internal and external*

results: internally, it changes an individual's attitude towards different cultures, making them more open and tolerant towards others; and externally, it becomes easier for an individual to communicate, understand other types of behaviour and control different situations. The ability of learners to successfully adapt, communicate and collaborate in an environment of different cultures demonstrates their level of interculturalism and can help their development in the process of learning. Byram, Nichols and Stevens (2001) argue that the acquisition of intercultural competence depends on the environment in which cultural experience happens. There is an inevitable continuing dialogue in the process of this type of learning that encourages people to reject stereotypes or assumptions about other cultures. It is important, meanwhile, to note that the cultural environment can both promote and hinder intercultural learning. As a result, research is needed to enable a clearer understanding of the specifics of this type of learning and expand the view that it can be not only a form of learning, but also a tool that helps to prevent misunderstandings and creates understanding between cultures. Of course, intercultural learning can take place through indirect acquisition of knowledge about other cultures, as well as direct interaction with people of other cultures. Factors that can be analysed by highlighting a student's individual experiences can help reveal the best ways of helping them learn and approaches that can promote his or her understanding. However, to make learning meaningful, students' experiences must be taken into account. This study mainly addresses higher-education studies and aims to define the organisation of learning processes in an intercultural study environment: which factors promote or hinder learning in such an environment?

Keywords: *intercultural learning, learning, national students, foreign students, cultural differences*

Valdonė Indrašienė, socialinių mokslų (edukologija) daktarė, Mykolo Romerio universiteto, Edukologijos ir socialinio darbo instituto direktorė, profesorė. Mokslinių tyrimų kryptys: edukacinės technologijos, socialinė pedagoginė fasilitacija.

Vaida Jurgilė, Mykolo Romerio universiteto Edukologijos mokslo krypties doktorantė, Vytauto Didžiojo universiteto Edukologijos instituto jaunesnioji mokslo darbuotoja ir asistentė. Mokslinių interesų sritys: tarpkultūrinis švietimas, lyderystė švietime, aukštasis mokslas, švietimo politika ir analizė, mokymasis visą gyvenimą.

Valdonė Indrašienė, Doctor of Social Sciences (Education), Mykolas Romeris University, Institute of Educational Sciences and Social Work, Director, Professor. Research areas: educational technologies, social pedagogical facilitation.

Vaida Jurgilė, PhD student on Education at Mykolas Romeris University, junior researcher and assistant at the Vytautas Magnus University. Research interests: intercultural education, leadership in education, higher education, education policy and analysis, lifelong learning.